

Teabepäeva nimetus: Karksi-Nuia Aianduse ja Mesinduse Seltsi teabepäev

Koht ja aeg: Karksi-Nuia kauplus Kadri II korrus, 09.03.2019.a.

Lektor: Aleksander Kilk, lektorileping nr PR-15-A.3-47

Kokkuvõtte teemal: Talvest väsinud mesilaspered suvisteks meetootjateks. Mesinduse olukord ja arengud meil ja mujal.

Talvest väsinud mesilaspered suvisteks meetootjateks

Talvituv mesilaspere hakkab aktiveeruma sõltuvalt talvistest välistemperatuuridest tavaliselt ajavahemikus veebruari keskelt kuni märtsi alguseni. Siis alustab mesilasema munemist ja mesilasperes hakatakse kasvatama esimest varakevadist hauet. Seoses sellega hakkab mesilaspere intensiivsemalt toituma, et tagada haudmetsoonis vajalikku talvisest kõrgemat temperatuuri. Samas suurenenud toidutarvitamise tagajärjel hakkavad mesilaste pärasooled kiiremini täituma. Kui peaks mesilaste toidu hulgas olema ka lehemett või kanarbikumett, mis jätavad tavalisest rohkem seemejääke, siis muutuvad mesilased rahutuks ja kipuvad tarust välja.

Märtsis muutub mesilaste rahutus laialdasemaks ja haarab enamikku mesilastest. Mesilaspere kuulatlemisel kummitoru või stetoskoobi abil on kuulda tugevnenud suminat ja üksikute mesilaste pirinat. Mesilaspere ootab puhastuslendu, et mesilased saaksid oma pärasooled seemejääkidest tühjendada ja peres saaks alata normaalne kevadine areng. Mesilaste puhastuslend toimub sõltuvalt välistemperatuuridest ja päikesepaiste intensiivsusest tavaliselt alates märtsikuu esimese dekaadi lõpust (eelkõige Lõuna-Eestis) kuni aprilli keskpaigani.

Puhastuslennu eel tuleks talveasendis olnud tarude lennulaud suveasendisse pöörata, et hõlbustada mesilaste väljalendu tarust ja tagasitulekut. Tuleks kontrollida, kas tarude lennuavad on lahti, ja puhastada need talvisest langetisest. Puhastuslennu ajal võib mesinik tõsta ära tarukatused, et katusealune ja pesakate saaksid talvisest niiskusest kuivada. Käega pesakatte alt pesakärgede pealt katsudes peaks olema tunda soojemat kohta, mida aktiivsemaks muutunud mesilaskobar altpoolt soojendab. Päikesepaistelise, tuulevaikse ja sooja ilmaga võiks kiir-läbivaatuse korras vaadata pesaruumi keskmisi kärgi, et hinnata seal haudme olemasolu, mesilaste hulka ja söödavaru suurust. Samuti tuleks hinnata pesaruumi puhtust.

Tuleks kontrollida, kas pesa äärmises kärjes on piisavalt sööta. Kui pesaruumis on mitmeid mesilaste poolt katmata kärgi, võiks liigseid kärgi pesast eemaldada. Sellega vähendatakse pesaruumi mahtu ja mesilaste koormust pesa soojendamisel. Kui on kahtlusi, et mesilasperel võib kevadiseks arenguks sööta liiga vähe olla, siis tuleks anda mesilaskobara kohale pesakärgede peale pudersööda pätsike vastavalt pere tugevusele ja söödapuuduse määrale 1,0 – 2,5 kg. Peaks arvestama, et kui mesilaspere söödavarud kevadel langevad alla 2-3 kg, siis aeglustub oluliselt uue haudme kasvatamine ja mõne aja pärast võib mesilaspere sattuda näljasurma ohtu. Hea kevadise arengu tagamiseks peaks mesilasperel olema kärgedes 8-10 kg sööta.

Puhastuslennu järel tuleb mesilaspere soojalt katta, et tagada haudme kasvatamiseks vajalik temperatuur. Lennuava tuleb kitsendada 5-10 cm laiuseks, see aitab mesilasperel taru pesaruumis saajakadusid vähendada ja toetab haudmekasvatamist. Korpustarudel tuleks vahetada tarupõhjad puhaste desinfitseeritud tarupõhjadega ja võrkpõhja korral sulgeda põhjasiibrid või katta põhjavõrgu pealtpoolt vineeri- või papitükiga.

Kas puhastuslennu päeval, kui ilm on sobivalt soe ja päikesepaistelise, või võimalikult varsti pärast puhastuslendu tuleb teha perede kiirläbivaatus. Eelkõige peaks tarudesse ja pesaruumi sisse vaadata nendel peredel, kelle puhastuslend oli loid või kes määrisid taru ja lennulauda. Selleks tuleks valida päikesepaistelise päev, kus õhutemperatuur on varjus vähemalt +7-8°C, veel parem oleks 10°C. Tavaliselt on sellised ilmad juba märtsi lõpus või aprilli alguses.

Läbivaatuse peamine eesmärk on haudme ja ema olemasolu kontrollimine, pere tugevuse ja söödavarude hindamine. Lamavtaru korral nihutatakse eemale otsalaud ja seejärel söödakärjed, kuni jõutakse haudmeni. Hinnates haudme ja mesilaste hulka ning sööda kogust kärgedes, nihutatakse oma kohale kõik kärjed ja otsalaud. Sama koratakse pesa teisest küljest. Nii saadakse teada haudmekärgede ja orienteeruvalt ka mesilaste hulk ning söödavarud.

Korpustarus eemaldatakse pere kiirläbivaatuseks äärmine kärg ja seejärel nihutatakse järgmisi kärgi vabanenud seina suunas, kuni jõutakse haudmeni. Sama koratakse teiselt poolt pesa äärest alustades. Kui on nõrga pere korral liigseid mesilastest katmata või hiirte poolt rikutud kärgi, tuleks neid eemaldada ja suruda pere kokku väiksemale arvule kärgedele. See mõtteviis toimib nii lamavtaru kui korpustaru korral. Tarukorpuse tühjaks jäänud külgosa tuleks täita soojustava materjaliga, et kergendada mesilasperel sobiva pesatemperatuuri hoidmist. Seejärel tuleb mesilaspered katta soojalt, asetades pesale kile ja sellele mitu paberikihti või jõupaberist koti ja sellele lisaks soojustusmaterjali.

Mesilastele tuleb tagada võimalikult haigustekitajatest vaba pesaruum kevadiseks ja suviseks arenguks. Korpustarude korral toimub see tarupõhjade vahetamise desinfitseerimisega alustades, millele hiljem mais-juunis lisandub talvitunud tarukorpuste eemaldamine meekorjeks koos talvepesas olnud kärgedega. Lamavtarude korral on üheks võimaluseks mesilaspere pesakärgede ümbertõstmine puhtasse desinfitseeritud tarru. Loomulikult saab see toimuda piisavalt sooja ja tuulevaikse ilmaga, tavaliselt aprillikuus. Teiseks võimaluseks on lamavtaru järk-järguline puhastamine nõ. mesilaspere kõrvalt.

Varakevadel peab jälgima, et mesilasperedel oleks arenguks piisavalt toitu – nii mett kui ka suira või õietolmu. Mesilaspere aastane söödatarve on 90-100 kg, millest põhiosa kulub pere suvisel aktiivse tegevuse perioodil. Varakevadel märtsi lõpu või aprilli alguse seisuga peaks mesilasperel olema 8-10 kg söödavaru, sealhulgas suira. Kui varakevadel mesilaspere kiire arengu alguses langeb mesilaspere söödavaru alla 3-4 kg, siis pidurdab see mesilaspere arengut ja ema munemist hakatakse piirama. Samuti pidurdub haudmetegevus, kui kevadel tarus puudub suurvaru, mis on vajalik mesilashaudme toitmiseks. Vajadust mööda saab mesilaspere söödapuudust vähendada lisa söötmisega, andes perele kas varu-meekärgi või pudersööta.

Maikuu alguseks on mesilaspered saanud sisse tugeva arenguhoo ja on alanud mesilaspere kiire kasvu periood. Mesilasema muneb juba täishooga 1500-2000 muna ööpäevas ja mesilaste hulk kasvab kiiresti. Arenev mesilaspere vajab vajalikul määral laiendamist alguses ülesehitatud kärgedega. Tavaliselt maikuu alguses antakse tugevatele peredele juba ka kärjepõhjaga raame. Paljude mesinike jaoks on kärjepõhja andmise märgiks vahtrate õitsemise algus, mõnel pool ka õunapuude õitsemise algus. Samas peab kärjepõhja andmisel kindlasti jälgima pere tugevust, et mitte liigselt mesilasi koormata ja seeläbi pere arengut pidurdada. Teisalt peaks kogu kevad-suvise perioodi vältel iga mesilaspere üles ehitama vähemalt 8-10 uut kärge, et tagada piisav kärjevahetus ja seeläbi takistada mesilashaiguste arengut mesilasperes. Ja ühtlasi loob see eeldused mesilaspere tugevaks arenguks ning mesindushooaja lõikes hea meesaagi kogumiseks.

Mesinduse olukord ja arengud meil ja mujal

Eestis on kokku orienteeruvalt 5500 mesinikku ja 55000 või enam mesilasperet. Kokku toodetakse Eestis aastas keskmiselt 1100-1200 tonni mett. Valdav osa mesinikke peab mesilasi huvi, looduslähedase tegevuse ja mesilaste jälgimise lusti ning oma toiduluale jõudva mee pärast. Sellistes harrastusmesilates on tavaliselt vaid 1-5 mesilasperet, harva ka rohkem. Teisalt mesinike-suurtootjate jaoks on mesindus ametialane tegevus, mis peab andma eluks vajalikku sissetulekut. Suurmesinikke, kellel on vähemalt 150 mesilasperet, on Eestis orienteeruvalt 50-60. Eesti paaris suurimas mesilas peetakse 1000 või enam mesilasperet. Suurmesinike ja harrastusmesinike vahele jääb nn. väiketootjate grupp mesinikke, kellele mesindus annab teatud ulatuses lisa-sissetulekut kas palgatöö või pensioni

kõrvale. Selliseid mesinikke-väiketootjaid on Eestis hinnanguliselt 200-250 ja neil on keskmiselt 30-80 mesilasperet

Eesti mesinduse seosed on ulatumas meie riigi piiridest palju kaugemale nii meie mesinike ja mesindusorganisatsioonide välissuhtluse tasandil kui ka läbi muude seoste. Euroopa Liidu mesinduses loetakse kokku 17 miljonit mesilasperet ja 620 tuhat mesinikku, millest Eesti 55 000+ mesilasperet ja 5500 mesinikku moodustavad vastavalt vaid 0,3% ja 0,9%. Hoopis lähedasem on meile naaberriikide mesilasperede arv – näiteks Lätis 96 tuhat, Leedus 195 tuhat ja Soomes 67 tuhat. Mesinike aru poolest oleme tunduvalt paremini võrreldavad – Lätis 3 300, Leedus 8500 ja Soomes 3100 mesinikku Eesti 5300 mesiniku kõrvale. Kui tuletada meelde nõukogude perioodi, siis oli Läti mesindus Eestiga võrreldes poolteist korda mahukam ja Leedu mesindus vastavalt kaks korda.

Riikide mesinduse üheks iseärasuseks on keskmine mesilasperede arv mesiniku kohta, mis omal kombel iseloomustab vastavas riigis professionaalse mesindus osakaalu. Euroopa Liidu ulatuses on keskmine mesilasperede arv mesiniku kohta suurim Hispaanias (119 peret) ja Rumeenia (108 peret). Eestis on vastav arv 9, Lätis 29, Leedus 22 ja Soomes 21 ning Euroopa Liidu keskmisena 28. Mesinduse tulemuslikkuse hindamise seisukohast on aga hoopis olulisem hinnata keskmist meesaaki mesilaspere kohta ja see jaotub hoopis teisiti – vastavalt Hispaanias 12 kg, Rumeenias 21 kg, Eestis 22 kg, Lätis 20 kg, Leedus 30 kg ja Soomes samuti 30 kg ning Euroopa Liidu keskmisena 20 kg. Selle näitaja poolest pole Eesti mesinikel mingit põhjust häbenemiseks, kuigi meie paljude mesinike tegelikud meesaagid pere kohta on kordi kõrgemal tasemel.

Olulisel kohal on riikide mee kogutoodang, mis iseloomustab ka keskmist meetarbimine inimese kohta. Euroopa Liidu suurimad meetootjad on Rumeenia (35 tuhat tonni) ning Hispaania ja Ungari (vastavalt 32,2 ja 30,7 tuhat tonni aastas). Eesti toodetakse aastas keskmiselt 1100 tonni mett ja naabermaades vastavalt Soomes 1500 tonni, Lätis 1900 tonni ja Leedus 4000 tonni mett.

Mesinduse kui majandustegevuse oluliseks tunnuseks on ka kodumaise mee hind nii jae- ja otsemüügi kui hulgimüügi korral. Euroopa Liidus oli 2017.a. keskmine mee hulgihind 3,8 EUR/kg. Kõrgeim oli mee hulgihind Maltal (15 EUR/kg). Seda erakordselt kõrget hinda põhjustavad erilised meeliigid, nagu näiteks tüümiani ja teiste saartel kasvavate piirkondlike taimeliikide mesi. Eesti mee keskmiseks hulgihinnaks 2017.a. hinnati 5,35 EUR/kg ja meie naabermaades vastavalt Lätis 3,05 EUR/kg, Leedus 3,00EUR/kg ja Soomes 5,45 EUR/kg. Tänavu olid meesaagid Baltimaades ja ka Soomes üsna head ja see on viinud hulgihinna alla eriti Lätis ja Leedus, kus see on vaid 2,0-2,5 EUR/kg.

Elanike jaoks on hulgihinnast palju olulisem mee jaehind kaubanduses, turul ja mesinike otsemüügil. Euroopa Liidu keskmine mee jaehind oli 2017.a. 6,45 EUR/kg, seega umbes 70% hulgihinnast kõrgem. Eesti mee jaehind ametliku statistika järgi oli 2017.a. 7.50 EUR/kg ehk 40% kõrgem mee hulgihinnast. Naabermaade mee jaehinnad olid ametlikel andmetel vastavalt Lätis 4,75 EUR/kg, Leedus 5.50 EUR/kg ja Soomes 9,30 EUR/kg.

Eestis hinnatakse mee otsemüügi osakaaluks kuni 70%, kuid selle sees on lisaks mesinike kodumüügile ka tarbijate poolt kauplustes või turgudel kindla mesiniku mee ostmine. Tarbijauuringus on selgunud, et mee ostjad peavad väga oluliseks mee kvaliteedi usaldusväarsust ja sellepärast eelistavadki osta nende jaoks tuttavat mett, mille väärt omadustes on nad juba varasemate kogemuste alusel veendunud. Või nagu mesinikud omavahel ütlevad – meepurgi kaane all on lisaks meelega ka tilgake usaldusväarsust.